Registratienummer: **13652**/13653

Notitie ter opiniërende bespreking

Commissie Bestuur en Strategie

Datum vergadering:	17 oktober 2022
Agendapunt:	9
Onderwerp:	Opvang van asielzoekers en huisvesting van statushouders
Portefeuillehouder:	Burgemeester Marieke Moorman en Wethouder Maarten Everling

Heesch, 20 september 2022

1. Aanleiding

Het afgelopen jaar is de opvangcrisis in toenemende mate geëscaleerd. Momenteel is sprake van een ernstige opvangcrisis die vooral zichtbaar is bij het aanmeldcentrum Ter Apel.
Zoals eerder met u afgesproken en in het (concept) bestuursprogramma 2022-2026 vermeld, gaan we met u in gesprek over de wijze waarop onze gemeente een bijdrage kan leveren aan het oplossen van de opvangcrisis. Daartoe dient deze notitie ter opiniërende bespreking.

We merken dat het asielbeleid de laatste tijd grillig en onvoorspelbaar is. Vragen vanuit het rijk aan gemeenten om tijdelijke opvangplaatsen kunnen zich ineens voordoen, afhankelijk van de actualiteit. In de zoektocht naar het oplossen van het vluchtelingenvraagstuk richt het rijk zich naast individuele gemeenten ook op regio's. Zo zijn in de afgelopen maanden de verzoeken voor CNO besproken en opgelost in regionaal verband. Hoewel Bernheze geen concrete locatie heeft gerealiseerd, is er wel menskracht geleverd voor de Crisisnoodopvang (CNO) in de gemeente Maashorst.
Maar met CNO alleen zijn we er niet. Om tot een structurele oplossing te komen vraagt het rijk gemeenten om versnelde uitvoering van de flexibilisering van de asielketen. Op 14 september ontvingen we (bijgaande) brief van de Commissaris van de Koning over flexibilisering van de asielketen en de verhoogde opgave langdurige opvangplekken voor asielzoekers in Noord-Brabant. Aan elke Veiligheidsregio is gevraagd om (semi)permanente opvanglocaties op te richten. Onze Veiligheidsregio staat aan de lat voor zo'n 1500 plekken. Doorvertaald naar de subregio As-50 (Oss, Maashorst, Meierijstad, Boekel en Bernheze) betekent dat circa 500 plekken. Het eerste overleg hierover is gestart. Wij nemen onze verantwoordelijkheid in deze regionale opgave.
Spoedwetgeving die een wettelijke taak betekent voor gemeenten om asielopvang te realiseren, is in voorbereiding (zie ook NTI "Doorstroming Migratie en opvangcrisis" van 7 september 2022).

We hebben behoefte aan bestuurlijke kaders die ons voor de korte en lange termijn richting geven. Wij leggen u in deze notitie drie bestuurlijke uitgangspunten voor waarbinnen opvang kan plaatsvinden. Uw reactie hierop geeft het college ruimte om bij acute situaties te kunnen handelen en om een lange termijn aanpak te kunnen voorbereiden.

Wie zijn de vluchtelingen?

We hebben momenteel verschillende vluchtelingen in Nederland:
- Vluchtelingen uit Oekraïne

Zij zijn gevlucht voor de oorlog in Oekraïne en door verschillende landen in Europa opgevangen. Deze vluchtelingen worden opgevangen door particulieren en door gemeentelijke opvang.

- Vluchtelingen uit landen buiten Europa: asielzoekers
De meeste asielzoekers melden zich in Nederland eerst in Ter Apel. Na hun aanmelding krijgen zij onderdak in een van de opvanglocaties van het COA (AZC's). Het COA is verantwoordelijk voor de asielzoekers. Onder deze asielzoekers zitten veel na-reizigers, met name op basis van gezinshereniging. Als asielzoekers een verblijfsvergunning krijgen, wijst het COA ze toe aan een gemeente (koppeling) en de gemeente zorgt dan voor huisvesting.
- Statushouders (of vergunninghouders)
Dit zijn asielzoekers die een verblijfsvergunning hebben (reguliere taak gemeente). Het Centraal Orgaan Asielzoekers (COA) koppelt deze statushouders aan gemeenten. Ze gaan dan deel uitmaken van de Nederlandse samenleving: wonen, integreren, participeren en werken.

2. Afbakening

In deze notitie ligt de focus op de opvang van asielzoekers en de huisvesting van statushouders. Over de opvang van Oekraïense vluchtelingen bent u geïnformeerd via een NTI "Stand van zaken en gevolgen opvang Oekraïense vluchtelingen".

We zien dat er "overlap" is in de problematiek van de drie groepen. Zo weten we dat door het (sneller) huisvesten van statushouders de druk op de opvang van asielzoekers afneemt. De opvang van de drie groepen is een dynamisch en ingewikkeld proces. We houden er dan ook rekening mee dat de opvang van deze drie groepen wellicht ook steeds meer "gemengd' moet worden.

3. Opvang van asielzoekers

Het aantal opvangplekken voor asielzoekers was een jaar geleden al krap en het toenemende aantal vluchtelingen en na-reizigers heeft de situatie nog schrijnender gemaakt. De komst van Oekraïense vluchtelingen zorgt voor nog meer instroom.
Hoewel gemeenten veelal voldoen aan de taakstelling voor huisvesting van statushouders, neemt het aantal statushouders dat verblijft in asielopvang toe. Dit komt vooral door het toenemende aantal positieve besluiten voor verblijf doordat de instroom uit bepaalde landen komt (Afghanistan, Syrië) en er meer na-reizigers zijn. Daarnaast blijft de uitstroom door terugkeer achter o.a. door corona.
De noodsituatie in Ter Apel is op 26 augustus voor het kabinet aanleiding geweest tot het sluiten van een bestuursakkoord tussen het kabinet, VNG, het Veiligheidsberaad en het Interprovinciaal Overleg (IPO). Over de korte en lange termijn maatregelen die hierin zijn afgekondigd, bent u geïnformeerd via NTI van 7 september. Hiermee moet de druk op ter Apel blijvend worden verlicht.

Strekking van het akkoord is dat we te maken hebben met een humanitaire noodsituatie waarin er een morele taak is voor de gemeenten om vluchtelingen op te vangen. Naast de wettelijke taak om statushouders te huisvesten en te laten deelnemen in onze samenleving.

4. Bestuurlijk kader: drie uitgangspunten

We leggen u drie uitgangspunten voor, als bestuurlijk kader waarbinnen opvang van asielzoekers kan plaatsvinden. Uw reactie hierop geeft het college richting bij het vormgeven van vluchtelingenopvang. We hebben naast een handelingskader ook handelingsvrijheid/ruimte nodig om (acuut) te handelen indien nodig. De ervaring leert namelijk dat er met betrekking tot vluchtelingenopvang sprake is van omstandigheden die ineens snel kunnen veranderen.

Uitgangspunt 1: Bernheze is een gastvrije gemeente

De maatregelen die recent zijn afgekondigd in het bestuursakkoord over de doorstroming migratieketen, doen een extra appel en opdracht aan gemeenten voor de opvang van asielzoe-

kers. Deze opgave, in combinatie met de opvang van Oekraïense vluchtelingen en statushouders, vraagt onze gemeentelijke steun en verantwoordelijkheid.
Bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen zien we veel betrokkenheid van partners en inwoners (ondermeer in de particuliere opvang bij gastgezinnen) om mee te ondersteunen in de opvang.
Ook voor de opvang van vluchtelingen uit andere delen van de wereld, willen we een gastvrije en humane gemeente zijn. Het COA heeft de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van deze opvang, en doet ook een beroep op inzet van gemeenten en regio's, inzet van partners en omwonenden. Hiervoor voelen we ons als gemeente verantwoordelijk. Gelijktijdig voelen we ons verantwoordelijk voor de woonbehoeften van reguliere woningzoekenden in onze gemeente.

Uitgangspunt 2: Bernheze is een betrouwbare overheid
We zijn ons ervan bewust dat de opvang van asielzoekers en het eventueel inrichten van een opvanglocatie voor asielzoekers, veel vragen oproept bij omwonenden. We hebben de afgelopen tijd ervaren dat het sentiment onder inwoners voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen anders is dan voor vluchtelingen uit andere landen. Een opvanglocatie voor asielzoekers kan voor maatschappelijke onrust zorgen.
Als we een opvanglocatie gaan inrichten, gaan we met de omwonenden in gesprek. Onze gedachte hierbij is dat we – zoals bepaald in ons (concept) bestuursprogramma - "het samen doen" met onze partners. We hechten aan het gesprek met en de betrokkenheid van onze inwoners, horen waar hun zorgen zitten en proberen die weg te nemen door afspraken met elkaar te maken. Een betrouwbare gemeente is een gemeente die in samenspraak met omwonenden tot afspraken blijft komen, ook als er aanvullende vragen komen van het Rijk in de opvangcrisis.

Uitgangspunt 3: Bernheze zet in op duurzame, humane en uitvoerbare opvang
Duurzame opvang betekent dat we een bijdrage leveren in het ontlasten van de opvang in Ter Apel en dat we ons blijvend inzetten om uit de crisis te komen. Hiertoe zijn in het bestuursakkoord van het kabinet maatregelen afgekondigd die wij hanteren:
- Op dit moment voorziet onze Veiligheidsregio in de gevraagde korte termijn Crisisnoodopvang (CNO) omdat de gemeente Boxtel een plek biedt aan 450 vluchtelingen voor de periode 15 oktober t/m 15 februari 2022.
- Voor de langere termijn hebben we onze wettelijke taak om statushouders te huisvesten. Voor heel 2022 is de taakstelling op dit moment 49 statushouders (alle leeftijden). Op dit moment (peildatum 20-09-2022) hebben we 63 statushouders gehuisvest. Dat betekent dus dat we per genoemde datum 14 statushouders voorlopen op onze taakstelling.

De huisvesting van statushouders in Bernheze vraagt veel inspanning van onze partners maar gaat momenteel goed. Ons beleid en uitvoering van de Wet Inburgering hebben we neergezet: de basis is goed evenals de samenwerking met onze partners COA, woningcorporaties, Meierijstad, Vluchtelingenwerk en ONS welzijn. Echter, in de uitvoering moeten we nog wel zaken doorontwikkelen, zoals de onderwijsroute, het financieel ontzorgen van statushouders, (her)bezinning op de benodigde capaciteit bij Vluchtelingenwerk, Meierijstad en ONS welzijn.
De huisvesting van statushouders vraagt ook de komende tijd forse inzet. De verwachting is dat de taakstelling 2023 wordt verdubbeld (exacte aantal is nog niet bekend). Door de komst van na-reizigers (gezinshereniging) kon het beslag op de woningvoorraad tot nu toe beperkt blijven. Omdat we verwachten dat er in de komende taakstelling een hoger aandeel alleenstaande minderjarige statushouders is, hebben we naar verwachting meer én meer passende woningen nodig. Dit is door het al beperkt aantal woningen/opvanglocaties een lastig vraagstuk. Dit wordt bemoeilijkt door de verwachtte hogere instroom van vluchtelingen uit Oekraïne.

Naast dat we waarschijnlijk meer woningen nodig hebben, is er bij een ophoging van de taakstelling ook extra capaciteit bij onze partners nodig.

De oplossing van het opvangprobleem voor de langere termijn is de huisvesting van statushouders. Want het (door)plaatsen van statushouders zorgt voor een snelle(re) doorstroom uit Ter Apel. Hoe eerder we zicht hebben op het aantal asielzoekers dat een verblijfsvergunning voor Nederland krijgt, hoe beter dat is voor asielzoekers. We kunnen dan immers sneller starten met de integratie en inbugering. Het laten integreren van statushouders, is voor ons humane opvang.

5. Kosten

Het rijk stelt incidentele en structurele middelen en ook begeleiding beschikbaar voor realisatie van een crisisnoodopvang, het plaatsen van statushouders, huisvesting en integratie/ inburgering. Voor de bouw van flexwoningen werkt het rijk aan een garantstelling waarmee de financiele risico's voor de gemeenten worden beperkt.
Het standpunt van het rijk in het eerder genoemde landelijke bestuursakkoord is dat gemeentelijke interventies niet moeten leiden tot financiële druk op de gemeente.

6. Vragen aan de gemeenteraad

Graag leggen we u de volgende vragen voor:

1. Wat vindt u van de bestuurlijke uitgangspunten?
2. Wat moet volgens u de inzet ten aanzien van huisvesting statushouders zijn: voldoen aan de wettelijke taakstelling (zonder achterstand op te lopen) of inzetten op het huisvesten van extra statushouders?
3. Stemt u in met het nemen van verantwoordelijkheid voor het realiseren van regionale opvanglocaties voor asielzoekers?
4. Op welke manier wenst u in het vervolg geïnformeerd te worden over de uitvoering/voortgang van deze uitgangspunten

7. Vervolg

Na de opiniërende bespreking gaat het college aan de slag met een uitwerking voor de langere termijn. Deze notitie wordt te zijner tijd aan u voorgelegd.

Burgemeester en wethouders,

Peggy Hurkmans
secretaris

Marieke Moorman
burgemeester